

Op zoek naar evenwicht in een nieuw gezin

Kathleen Emmery

Ongeveer één op de tien kinderen in België leeft in een nieuw samengesteld gezin. Wanneer twee personen een nieuwe relatie aangaan, meestal na een scheiding, en minstens één van de partners heeft al minstens één kind uit een vorige relatie, dan spreken we van een nieuw samengesteld gezin. Soms hebben beide partners kinderen of de partners beslissen samen een kind te krijgen. Elk nieuw samengesteld gezin is uniek.

Nieuw samengestelde gezinnen moeten samen zoeken naar een nieuw evenwicht

Na een scheiding hebben de ex-partners en kinderen nood aan een periode van verwerking, een periode van rouw om het verlies van de vorige relatie en gezinsstructuur. Na deze moeilijke tijd is een nieuwe relatie een nieuw begin en de partners verwachten dat alles beter wordt. Maar in realiteit moeten ze dit ideaalbeeld vaak bijstellen. Het zou zo'n vier tot twaalf jaar duren tot nieuw samengestelde gezinnen stabiliteit in het gezinsleven terugvinden. De meeste gezinnen doen er gemiddeld zeven jaar over tot iedereen zich goed voelt en zijn plaats krijgt.

Uitdagingen voor kinderen

Veel kinderen fantaseren na een scheiding dat het weer goed zal komen tussen hun biologische ouders. Door de komst van een nieuwe partner, moeten ze die hoop laten varen. Soms zijn ze boos of verlangen ze stiekem dat de relatie stuk loopt. Anderzijds willen ze niet dat hun biologische ouder ongelukkig is. Kinderen hebben tijd nodig om te wennen aan het veranderen van oude patronen en een nieuwe partner te aanvaarden.

Kinderen willen graag afzonderlijk tijd doorbrengen met hun biologische ouders. Ze willen niet altijd de aandacht delen. Apart activiteiten ondernemen kan een oplossing bieden, maar een goed gesprek en luisteren naar elkaar is minstens even belangrijk.

Sommige nieuw samengestelde gezinnen vormen één grote familie, maar andere kinderen zoeken net meer de aanwezigheid van biologische broers en zussen op. Gezamenlijke momenten, zoals het avondeten, kunnen het familiegevoel bevorderen.

Uitdagingen voor tieners

Een scheiding of vorming van een nieuw samengesteld gezin doorkruist de ontwikkeling van kinderen. Adolescenten hebben het doorgaans moeilijker. Ze vormen in deze verwarrende en turbulente periode hun identiteit. Jongeren zetten zich af tegen de regels en gaan in discussie met hun ouders. Een plusouder¹ kan het hard te verduren krijgen, zeker als die disciplinerend wil optreden. Respect krijg je bij een tiener niet zomaar, je moet dat verdienen. Bovendien zijn adolescenten al sterk gevormd door hun oorspronkelijk gezin. Een plusouder neemt bij deze leeftijdscategorie dan ook geen echte ouderrol op, maar eerder een aanvullende rol ten opzichte van de biologische ouder.

¹ In dit artikel gebruiken we de term 'plusouder'. De vzw StiefOuder wilde van de negatief beladen term 'stiefouder' af. Plusouder verwijst naar een ouder die er bij komt. Meer informatie vind je op de website www.plusouder.be.

Uitdagingen voor de partners

De partners in een nieuw samengesteld gezin vinden steun, liefde en affectie bij elkaar. Ze staan niet langer alleen in de opvoeding van de kinderen. Maar partners dragen nog de herinneringen aan de vorige relatie met zich mee: ze voelen zich gefaald en willen niet dat het een tweede keer fout loopt. Om de nieuwe relatie te doen slagen, moeten ze eraan werken en tegelijk veel energie in de gezinsvorming stoppen. Onderling moeten ze overeenkomen over de zorg voor hun kinderen en een nieuwe gezinscultuur. Dat is niet eenvoudig, want beide partners zijn al beïnvloed door de waarden en normen in hun vorig gezin. Het samen groeien naar een gezin brengt conflicten en chaos met zich mee. Iedereen moet zijn eigen plaats verwerven. In dit proces is het belangrijk te luisteren naar elkaar en te onderhandelen. Met goede afspraken kan het gezin een stabiel nieuw gezinsleven aanvatten.

Uitdagingen voor plusouders

Partners die voor de eerste keer een gezin uitbouwen, hebben tijdens de zwangerschap tijd om aan de idee van gezinsuitbreiding te wennen. In een nieuw samengesteld gezin wordt de plusouder met de kinderen van de partner geconfronteerd, die kinderen hebben al een eigen persoonlijkheid en gewoonten eigen gemaakt. In het begin voelt de plusouder zich eerder een buitenstaander. Als de plusouder respect opbrengt voor de oorsprongcultuur van zijn pluskinderen en de loyaliteit van de pluskinderen ten opzichte van de niet-aanwezige biologische ouder, kunnen de kinderen meer zichzelf zijn in het nieuw samengesteld gezin. De plusouder wordt dan een gezinslid die de kinderen ondersteunt en activiteiten met hen onderneemt, zonder dat kinderen het gevoel hebben hun niet-aanwezige biologische ouder te kwetsen. Het scheppen van dergelijke vertrouwensband kost uiteraard wel wat tijd.

Ondersteuning van het samenleven in een nieuw gezin

Een goede verstandhouding tussen ex-partners

Kinderen hebben een unieke band met hun biologische ouders. Na een scheiding voelen ze de behoefte met beide ouders een goede relatie te onderhouden. Als het contact tussen de voormalige partners niet goed verloopt, ervaren de kinderen angst of stress. Daarom is het belangrijk dat de volwassenen, de biologische ouders en de plusouders, respectvol met elkaar omgaan. Ook als die ex-partner niet aanwezig is, proberen de ouders best zo neutraal mogelijk over elkaar te spreken. Lukt dat niet, dan moeten ouders misschien een bemiddelaar overwegen. De Centra voor Algemeen Welzijnswerk bieden dergelijke bemiddeling aan.

Sociale steun

Na een echtscheiding valt een deel van het sociaal vangnet van de ex-partners weg. Sociale steun is nochtans een belangrijke factor die helpt in het slagen van een nieuw samengesteld gezin. In de praktijk blijkt dat nieuw samengestelde gezinnen het uitwisselen van ervaringen met gezinnen in dezelfde situatie een meerwaarde vinden. De gezinsbond organiseert een oefenschool voor nieuw samengestelde gezinnen: in vijf bijeenkomsten komen ongeveer twaalf deelnemers met elkaar in contact onder begeleiding van een professioneel medewerker.

Communicatie

Als gezinsleden goed met elkaar kunnen communiceren en samen naar oplossingen zoeken, respect hebben voor elkaars gevoelens en die open kunnen uiten, verloopt het proces van

gezinsvorming vlotter. Een veel voorkomend twistpunt tussen partners is de opvoeding van de kinderen. Geert Dyckmans, student aan het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, werkte daarom een communicatiespel uit waarbij ouder en plusouder praten over de opvoeding in hun nieuw samengesteld gezin. Het spel bevat stellingen over ervaringen, meningen en gevoelens omtrent de ouderrol. Een stappenplan en een aantal aandachtspunten zetten hulpverleners op weg om het spel te hanteren. Het spel werd uitgetest bij drie nieuw samengestelde gezinnen en positief geëvalueerd.

Informatie

Informatie kan nieuw samengestelde gezinnen helpen om inzicht te krijgen in hun situatie en om zaken bespreekbaar te stellen. Wendy Schellemans, studente aan het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, stelde een brochure samen met een toelichting over de ontwikkeling van kinderen, de relatie van kinderen met hun ouders en tips voor plusouders, weekendouders en biologische ouders. De brochure ontstond in samenwerking met de opvoedingswinkel van Mechelen en is beschikbaar op www.groeimee.be.

Uitgelicht: de woonsituatie van nieuw samengestelde gezinnen

De wet van 18 juli 2006 bepaalt dat het gelijkmatig verdeelde verblijf na een echtscheiding de voorkeur geniet. Dat betekent dat kinderen even veel tijd doorbrengen bij vader als moeder. Een eigen plek in elk huis helpt om de overgang tussen de twee gezinnen rustig te laten verlopen en is symbolisch ten aanzien van het kind: er wordt altijd een plaats voor hem of haar open gehouden. Kinderen jonger dan twaalf jaar vinden het meestal niet zo erg om een kamer te delen met broers en zussen, ook niet als het om stiefbroers of –zussen gaat. Vanaf twaalf jaar hebben pubers wel die privacy nodig: ze willen een plaats om zich terug te trekken. Nieuw samengestelde gezinnen hebben dan ook een grote woning nodig als ze een plaats willen geven aan elk kind, maar dat is financieel niet altijd haalbaar. Martine Maezele, studente aan het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, geeft een aantal tips om een gemeenschappelijke thuis, met respect voor ieders identiteit, te creëren.

- Kinderen beslissen graag mee over de inrichting van de woning. Dat helpt zich er thuis te voelen.
- Eigen meubelen, foto's en dergelijke geven vorm aan een eigen plaats. Jonge kinderen hebben graag een symbolisch voorwerp dat ze kunnen meedoen van de ene woning naar de andere.
- Als niet alle kinderen een eigen kamer hebben, biedt een verplaatsbare wand die de slaapkamer in twee deelt een oplossing.
- Een badkamer met elk een eigen lade voorkomt problemen bij het ochtendritueel.
- Een druk huis behoeft kleuren die rust uitstralen, zoals beige of witte muren.
- Een wand met bordverf is handig om alle afspraken op te noteren.
- Een grote keuken, met een uitklapbare eettafel, zorgt dat iedereen op bepaalde tijdstippen samen kan zijn en past zich aan verschillende situaties aan.

Dit artikel is gebaseerd op vier eindwerken van laatstejaarsstudenten aan het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen. Geert Dyckmans, Martine Maezele, Wendy Schellemans en Greta Van Brussel kozen het thema nieuw samengestelde gezinnen om hun afstudeeropdracht te volbrengen.